

TEMA// De skabte sig et bedre liv

DEN GRIMME ÆLLING BLEV EN SMUK SVANE

Af ISA LINDBÆK
soendag@soendag.dk
Foto: SARA LINDBÆK
og SHUTTERSTOCK

Er det **HELD ELLER** en **STÆRK VILJE**,
som gør, at nogle mennesker formår at
overvinde en hård barndom eller et han-
dicap, mens andre aldrig kommer videre?
SØNDAG fortæller om **TRE KVINDERS
KAMP** mod et svært udgangspunkt.
De voksede op som den grimme ælling i
andegården, men en dag fløj de væk og
forvandlede sig til smukke svaner.

JEG VAR EN BARAK-UNGE

IRIS GARNOV er i dag en efterspurgt foredragsholder til trods for en hård barndom, hvor bare syv års uddannelse var normen. Hun beskriver selv sin rejse som både heldig og tilfældig, men også som en æstetikers tiltrækning af et lysere liv med ro, bøger og pæne ting.

Panoramaudsigt over Øresund. Stilfulde møbler og en sort cabriolet på parkeringspladsen. Ja, der er langt fra husvildebarakkerne i Valby, hvor forfatteren Iris Garnov voksede op til det liv, hun har i dag. Iris selv ved det om nogen.

– Mit barndoms kvarter var den sociale bund, hvor folk kæmpede for at overleve. Vi var syv børn, og selv om hverken min mor eller far drak, var hjemmet turbulent og stærkt præget af min fars brutalitet og mørke sind. Min far var på mange måder et monster, og han rev den mur af tryghed ned, som min mor forsøgte at bygge op. Først da han kom syv år i fængsel, faldt der ro over hjemmet – men fattige det var vi stadig.

Iris' mor arbejdede på fabrik, og hun holdt hjemmet rent og ordentligt til trods for, at hun var alenemor og eneforsørger. Alligevel valgte hun frivilligt at sende børnene på børnehjem i lange perioder.

– Min mor havde stort set ingen uddannelse, men hun havde et godt hoved, og hun forstod, at hun på den måde kunne undgå, at vi fik mangelsygdomme. Det var hårdt at være på børnehjem, og vi savnede hinanden meget, for der var også gode ting i mit barndomshjem. Det var trygt at dele seng med min søster, og vi havde det sjovt sammen. Det var først i takt med, at jeg mødte omverdenen, at jeg blev klar over, at vi havde så lidt og var det, andre kaldte »barakunger«.

Ud af syv søskende fik kun Iris en uddannelse ud over syvende klasse.

– Jeg havde ikke en fin plan om at arbejde mig op i samfundet, men jeg vidste, at det var hårdt arbejde at vaske op efter ni mennesker, og hvis man lavede lektier, så var man fredet for husarbejde.

FORTSÆTTES

Samtidig havde jeg en god veninde, som skulle læse videre, og da hun skrev sig op, hængte jeg mig på det forløb. Det var en tilfældighed og heldigt, men det forudsatte selvfølgelig også, at jeg var kvik nok til at kunne følge med i timerne.

At Iris fik lov til at læse videre betød ikke, at der nu var åbnet for den gyldne port til videre uddannelse. Hun fik afslag fra gymnasiet, selv om hun i første omgang var blevet accepteret.

– Det var fordi, jeg kom fra barakkerne, at jeg ikke kom ind alligevel. I stedet fik jeg en læreplads på kontor som 16-årig, men de ekstra år i skolen havde givet mig et indblik i en anden verden. En lysere verden med pæne ting og gulvtæpper, hvor ingen råbte og slog. Jeg var meget tiltrukket af den verden, og bare det, at jeg skulle på kontor, var meget fint. Hold op, hvor jeg nød at gå på arbejde i mit pæne tøj med hat og handsker. Der var en æstetiker i mig, som sprang ud, og trak mig væk.

Kontrasten til hjemmet i barakkerne blev mere og mere udtalt.

– Der var ustandseligt slagsmål i barakkerne, og alle fik tæv derhjemme. For mine brødre var valget at tage ud at sejle eller et liv i kriminalitet.

Den hårde barndom høstede sine ofre i børneflokkene.

– To af mine søskende begik selvmord. Vi havde i bedste mening beskyttet lille Åge fra sandheden om vores far og det »slemme«, han havde begået imod os piger, og da far røg i fængsel, fandt vi på historier om, at han var ude at sejle eller var syg. Til min fars ros må jeg sige, at han skrev til Åge hver eneste uge fra fængslet. Problemet var bare, at Åge fik opbygget et heltebillede af min far, som fuldstændig krakelerede, da han som 15-årig fandt ud af sandheden. Han reagerede voldsomt og fik problemer med politiet. Han begik selvmord som 21-årig.

Iris' gang i livet var lidt heldigere. Hun giftede sig med en sød mand med hvem, hun fik tre børn, og ægteskabet løftede hende ind i middelklassen. Hun

Iris' har haft nogle lyse voksne år – blandt andet som forfatter og mor. Hun har i dag hele otte børnebørn, som hun elsker højt.

De ekstra år i skolen havde givet mig et indblik i en anden verden. En lysere verden med pæne ting og gulvtæpper, hvor ingen råbte og slog

fik også taget sin studentereksamen med lidt forsinkelse.

Selv om Iris' voksenliv har været godt, har barndommen altid været med.

– Jeg begyndte at skrive digte, for jeg måtte ud med det dårlige og det spildte. Jeg har aldrig fået psykologhjælp, men der er også en anden vej, hvor man vælger at gå videre i livet. På en eller anden måde gør det, at de mørke minder formulder, og de lyse står tilbage. Jeg er videbegærlig med et lyst sind og er så lykkelig for livet.

Iris Garnov har i mange år været en efterspurgt forfatter og foredragsholder. Hun er tidligere medlem af Etisk Råd og forkæmper for børns rettigheder.

– I dag er det vigtigt for mig at forklare, hvordan man får underklassen med. Jeg ser de samme historier igen, men nu i Mjølnerparken og andre lignende steder. Misforstå mig ikke. For nogle er det lykkeligt at være, hvor de er, men ikke for alle.

VEJEN UD AF KAOS

Gennem hele livet har 48-årige **CHARLOTTE HJORTH** oplevet, at det var rigtig svært at gennemføre de ting, hun gerne ville. Først da hun for fire år siden fik diagnosen ADHD, kunne hun gennemføre sin drøm.

Charlotte voksede op i et vel-fungerende hjem i Dragør. Hun var en glad og populær pige, men det med skolen gik ikke så godt.

– Jeg fik altid at vide, at jeg snakkede for meget i timerne og ikke udnyttede mit potentiale. Jeg kunne ikke koncentrere mig om undervisningen, og derfor forstyrrede jeg.

I dag betragter Charlotte det som et stort held, at hendes lærere var så rummelige overfor hende.

– Jeg fik aldrig at vide, at jeg var dum eller doven, som mange andre med ADHD gør, så jeg gik rundt med en fornemmelse af, at det nok skulle gå alligevel. Det kunne jeg også mærke, mine forældre mente.

Psyko­te­ra­peut Gunna Egelund Hesselbjerg

I folkeskolen blev der ikke stillet de store krav, så Charlottte Hjorth klarede sig igenem, og hun begyndte sågar på gymnasiet. Men det blev en brat opgaven for hende, at kravene nu var så høje.

– Man klarer sig ikke igennem gymnasiet uden at læse lektier, men når jeg nu havde glemt, hvad jeg havde læst efter to minutter, hvad gør man så?

Charlottes sociale kompetencer var heldigvis gode.

– Jeg var sjov og impulsiv at være sammen med og altid klar til en fest. Det var noget, de andre i gymnasiet satte pris på, men hvor de andre formåede at veksle mellem det sjove og lektierne, så kunne jeg slet ikke finde ud af det. Jeg gik bare videre til den næste fest. Så behøvede jeg heller ikke forholde mig til, hvorfor jeg havde svært ved at huske og koncentrere mig.

Charlotte gik fire år i gymnasiet, men det lykkedes hende ikke at blive student.

– Det var en stor skuffelse ikke at blive færdig. Jeg havde altid drømt om at blive dyrlæge, og det var helt utænkeligt nu. Alligevel dvælede jeg ikke længe ved det. Jeg gik hurtigt videre og fandt det næste spændende projekt. I dag ved jeg, at jeg grundet min ADHD ikke formåede at reflektere over, hvorfor det gik galt. Min selvindsigt var meget lille.

Der var mange andre gode

Hvor de andre formåede at veksle mellem det sjove og lektierne, så kunne jeg slet ikke finde ud af det. Jeg gik bare videre til den næste fest

ting i Charlottes liv. Hestesporten, hun havde dyrket, siden hun var barn. De mange venner. Hun blev også gift.

– Min eksmand fik mig i gang med en uddannelse som advokatsekretær, hvilket tog syv måneder. Det viste sig at være noget af et lykketræf. Arbejdet var interessant og struktureret med en vis forudsigelighed, og det fungerede fint for mig. Men jeg formåede ikke at blive

lang tid på den samme arbejdsplads. Der gik altid et eller andet galt.

Charlotte Hjorth blev mor til Jonathan, som med tiden begyndte at udvise symptomer på ADHD.

– Det var da Jonathan begyndte at give udtryk for, at han ikke kunne huske, når han læste lektier, at jeg blev opmærksom på, at jeg selv kunne have ADHD. Jeg kunne

– Det hjælper at have humor, når man har ADHD, for nogle gange laver man nogle skøre fejl. Jeg plejer også at sige, at det var ærgerligt, at jeg ikke nåede at dukke mig, da jeg blev ramt af ADHD.

jo genkende en hel del fra min egen opvækst.

For fire år siden fik Charlotte Hjorth endelig bekræftet sin mistanke og fik medicin.

– I stedet for at gå fra a til b til å og så tilbage til k, som jeg altid har gjort, blev jeg langt mere struktureret. I over fire år havde jeg drømt om at blive ADHD-coach uden at kunne realisere det, men med medicinen realiserede jeg planerne inden for få måneder. Det var fantastisk.

I dag er Charlotte en af Danmarks mest vidende på området og hjælper både unge og voksne med at håndtere deres ADHD.

– Mange forældre er flove over deres barns ADHD, og jeg har hørt børn sige, at de ville ønske, de havde et andet hoved. Ja, selvfølgelig er der da frustrationer, men vi med ADHD må huske, at andre mennesker også har deres udfordringer. Jeg oplever, at jeg er med til at skabe positive forandringer for mennesker med ADHD, så de får fokus på deres styrker frem for deres svagheder.

FORTSÆTTES

MØNSTERBRYDERE TAGER ANSVAR

GUNNA EGELUND HESSELBJERG er psykoterapeut med en særlig interesse for mønsterbrydere.

– Den almindelige opfattelse af mønsterbrydning er, at barnet får en bedre uddannelse eller et bedre job, end forældrene havde. Men for mig har mønsterbrydning en langt bredere betydning. Det kan være et menneske, der på trods af svære vilkår i tilværelsen, dårlige opvækstbetingelser, traumer, handicap eller omsorgssvigt alligevel formår at klare sig og få et godt liv. Det handler dybest set om, at den person formår at tage et ansvar for sit eget liv. Gunnar mener ikke, at overlevelse og succes har meget med exceptionel fighterånd, intelligens eller styrke at gøre.

– Det er altafgørende med en ydre positiv påvirkning. Kærlighed, kontakt og nærvær – en sund tilknytning til et andet menneske eller bare til et dyr. At man bliver set og accepteret, som man er. Det er det allervigtigste, også selv om det kun er i små portioner. Uden den ydre positive påvirkning finder man ikke styrken til selv at komme videre. Styrken, eller fighterånden om man vil, kommer af, at man har set en anden verden, en bedre mulighed, ellers ville man jo ikke have noget at kæmpe for. Også rollemodeller fremhæver Gunna Egelund Hesselbjerg som vigtige.

– Rollemodeller kan være afgørende. Det er godt at have andre at måle sig med. De bedste rollemodeller er dem, der er tæt på.

Men det behøver ikke være sådan. Måske behandler dine egne forældre dig dårligt, men hvis du samtidig har kontakt med andre voksne, der behandler deres børn godt, får du et andet billede af, hvordan man kan blive behandlet, som kan gøre, at du bevarer troen på et bedre liv.

I opvæksten kan de hårdest ramte mønsterbrydere egentlig klare sig på ganske lidt ifølge Gunna.

– En smule nærvær og kontakt rækker langt. Det kan være et nik eller et smil, så barnet føler sig set. Små strejf af varme, der gør, at man ikke fryser ihjel. Det er noget vi alle sammen skal huske på, når vi møder børn eller mennesker, som kæmper.

JEG BLEV STEMPLERET SOM DUM

For ordblinde **SUSANNE MAK DALUM** kunne undervisningen i skolen lige så godt have været på russisk. Hun forstod ingenting. Det stoppede hende dog ikke, og i dag er hun uddannet lærer.

Når man har svært ved at læse et vejskilt eller ikke kan forstå, hvad der står på mærkaten på dåsen i supermarkedet, så er der lang vej til en uddannelse som folkeskolelærer. Men det er alligevel, hvad Susanne Mak Dalum, 41 år, har formået.

– Bogstaverne danser ikke eller springer ud af siden, som nogle ordblinde oplever. De fortæller mig bare ingenting. Jeg kan ikke forstå lydene og systemet.

Da Susanne startede i skolen, blev hun hurtigt stemplet som et problembarn, men hun var urolig, fordi hun slet ikke kunne følge med.

– Det var på mange måder tydeligt, at jeg var ordblind, men ingen så det. Faktisk var min ordblindhed allerede begyndt at vise sig i børnehaven, fordi jeg ikke kunne rime og sige remser som andre børn. For mig var undervisningen som på russisk. Lærerne syntes, jeg var en mógunge, der forstyrrede, og da jeg gik i anden klasse kom dommen: Susanne er dårligt begavet og må have ekstra hjælp.

Heldigvis var Susannes forældre ikke enige i den betragtning.

– Mine forældre vidste ikke, hvad der var galt, men de var sikre på, at der ikke var noget galt med min intelligens. Til sidst foreslog min mor, at jeg blev testet for ordblindhed, og testen viste med alt tydelighed, at jeg var meget ordblind.

Skaden var sket på den gamle skole, som allerede havde stemplet Susanne som dum, og derfor blev hun nødt til at skifte skole.

– Det hjalp meget, da man fandt ud af, at jeg var ordblind. Jeg fik hjælp og startede på en mindre skole, men min skoletid

var alligevel en kamp. Al den ekstra undervisning er bare så hård, også selv om man bliver bedre.

Selv mener Susanne, at det var hendes fighter-instinkt, der hjalp hende videre.

– Mange ordblinde får et dårligt selvværd, fordi de gang på gang oplever nederlag. Det har jeg også kæmpet med, men jeg var allerede fra en tidlig alder konkurrencesvømmmer, og i svømmebassinet var der ingen bogstaver, så her kunne jeg være god.

Da Susanne i slutningen af

sin tid i folkeskolen udtalte, at hun gerne ville være kemiingeniør, fordi hun syntes, det lød spændende, var alle omkring hende ved at falde over hinanden for at tale hende fra det.

– Når man som ordblind oplever, at ingen tror, man kan klare noget, så er det svært selv at tro på det. Men jeg ville så gerne, og da jeg kunne tage en gymnasial uddannelse via HTX, kom jeg faktisk ind på mit drømmestudie.

Glæden over at være kommet ind smulrede dog hurtigt, da Susanne gik op til de første prøver.

– Der var stort set nul over hele linjen, og jeg måtte opgive. Studiet var for bogligt og for svært for mig. Jeg lavede en »Maud« den næste måned, hvorefter jeg gik i gang med at

tænke over, hvad jeg så kunne blive. Kassedame var udelukket, for jeg kunne ikke læse beløbet op for kunderne. Jeg kunne heller ikke blive rengøringskone, for jeg kunne ikke læse, om det var toilettrens eller opvaskemiddel, jeg havde fat i. Jeg spurgte alle, jeg kendte, om jeg kunne klare at blive det, de var, og ALLE sagde nej. Okay, tænkte jeg, hvis alt alligevel er umuligt, så går jeg efter noget, som jeg har lyst til.

Susanne begyndte at læse til folkeskolelærer.

– Det er svært at forstå, hvordan jeg kunne læse til lærer. Mine medstuderende hjalp mig meget med at indtale bøgerne på bånd, og så var jeg myreflittig. Jeg tror, at når man som stærkt ordblind konstant er nødt til at spørge andre om hjælp, er det godt at have et erhverv, hvor du selv er den, som skal hjælpe og støtte. På den måde opstår der en balance, som er sund for selvværdet.

Privat er Susanne lykkeligt gift og har to børn. Ingen af dem er ordblinde.

– Da jeg var ung, mente jeg ikke, man kunne få en kæreste eller få børn, hvis man var ordblind. Hvis noget gik galt, var det altid fordi, jeg var ordblind, men det handlede slet ikke om det. Alle har problemer, og alle har noget at byde på. Måske er det min mand, der læser post, men så er det mig, der slår græs.

Efter mange år som folkeskolelærer, lever Susanne i dag af at holde foredrag om ordblindhed.

– Vi er slet ikke kommet langt nok i vores opfattelse af ordblind, og jeg vil gerne være med til at skabe mere forståelse. ■

– Min lille datter på syv år læser allerede hurtigere end mig. Hun har fået fat på det med lydene, som jeg har så svært ved, siger Susanne Mak Dalum, der i dag får en stor del af sin viden fra cd'er.

” Når man som ordblind oplever, at ingen tror, man kan klare noget, så er det svært selv at tro på det

